

28 пунктів потому

Що робити Європі з «мирним планом» Трампа? Залишилося три поганих варіанти та обмаль часу для розробки власної стратегії.

28 пунктів ще не означають мир – це навіть не план. Дипломатія Трампа перевернула класичний переговорний процес з ніг на голову і тим самим поставила європейських союзників перед складним завданням. Досі мирні плани довго і ретельно готувалися і відточувалися в численних циклах між міністерствами закордонних справ, перш ніж потрапляли на стіл до осіб, які ухвалюють рішення. Нова адміністрація США, навпаки, створила таку собі приватну дипломатію спрощених процедур, яка вже була випробувана в Газі. Переговорники, особисто уповноважені президентом, домовляються про щось, що в автомобільній промисловості відповідало б дизайн-концепту: яскраво намальованому уявленню про те, як може виглядати новий прототип.

Цей ескіз тепер є предметом дуже інтенсивної публічної дискусії; при цьому ключові питання неминуче залишаються неясними. Тому, що можна назвати мирним дизайн-проектом, бракує структури для опрацювання часто вирішальних деталей, а також механізму реалізації. Наскільки 28 пунктів дійсно можуть прокласти шлях до миру, залежить від трьох центральних аспектів: по-перше, наскільки зміст цього ескізу є життєздатною основою для подальших переговорів; по-друге, як Європа і Україна можуть брати участь у формуванні подальшого процесу і впливати на нього в своїх інтересах; по-третє, вирішальним фактором буде те, наскільки адміністрація Трампа буде послідовною у своїх спробах встановити мир.

Багато реакцій на 28 пунктів зосереджені на окремих особливо тривожних аспектах і передбачуваних максимальних вимогах Росії. Якщо ж подивитися на ситуацію більш холоднокровно, варто визнати, що деякі з цих пунктів з високою ймовірністю з'являться і в будь-якому майбутньому мирному плані і, отже, можуть служити відправною точкою для подальших переговорів. До них відносяться територіальні врегулювання, гарантії безпеки для України,

чисельність і озброєння української армії, роль НАТО, шлях до відновлення, а також санкції проти Росії.

Зважаючи на військову ситуацію, Україна не зможе уникнути фактичної поступки частини своїх окупованих територій Росії. Натомість їй необхідні максимально надійні гарантії безпеки. Досі лише нечітко сформульована можливість участі США в таких гарантіях є прогресом з урахуванням колишньої позиції Дональда Трампа. Також позитивно слід оцінити заявлену чисельність української армії в 600 тис. військовослужбовців; адже до 2022 року країна мала всього 250 тисяч.

У питанні членства України в НАТО позиції нинішньої адміністрації США і Росії збігаються. Тому не дивно, що воно тут категорично виключається. Ідеї про відновлення за рахунок заморожених російських активів плюс істотний внесок Європи найбільш яскраво відображають, хто розробив ці пункти: *ділові партнери* обох президентів. Для Дональда Трампа принциповою є якась участь у прибутках – і якщо це можна зробити за рахунок інших, то це ще й краще.

Перед Європою та Україною тепер постає питання, як вчинити з цією пропозицією. Її оприлюднення викликало обурення та жах. Почалася гарячкова дипломатія, і в Женеві була швидко скликана зустріч. Її результатом, мабуть, стала версія 2.0 з 28 пунктів. Європа і Україна зробили вигляд, що все в порядку, назвавши пропозиції гарною відправною точкою для миру, але все ж представили версію з численними поправками (згідно з Мерцом).

*Європа позбавила себе
можливості вести власні
переговори з Росією,
відкинувши будь-який
діалог з Путіним*

В окремих пунктах робляться зустрічні пропозиції, наприклад, верхня межа чисельності української армії в 800 тис. замість 600 тис. солдатів або формулювання про те, що членство в НАТО в даний час є нереалізованим, але не виключається. Крім того, пункти, що стосуються санкцій і реінтеграції Росії у світову економіку, повинні бути сформульовані таким чином, щоб будь-яка поступка могла бути скасована в разі, якщо Росія знову порушить мир. Також Україна та її союзники намагаються не допустити логіки «зам'яти справу» при переслідуванні військових злочинів. Пряма реакція Москви на це – очікуване «ні».

Канцлер Мерц і його соратники страждають від фундаментальної проблеми: вони можуть тільки реагувати, але не діяти. Європа позбавила себе можливості вести власні переговори з Росією, відкинувши будь-який діалог з Путіним. Єдина позиція для переговорів, яка була б реалізована в нинішніх умовах, також не представлена. Або, як відверто висловився міністр закордонних справ Вадефуль на четвертий рік війни: «Але нам потрібен час, щоб подумати, що може стати надійною основою для міцного миру».

Бажаючи при цьому брати участь у формуванні умов миру, вони виглядають, м'яко кажучи, дивно. Відмовляючись від діалогу, вони спрощують США і Росії можливість ігнорувати Європу або навіть знизити її до ролі виконавця власної угоди. І Путін, і Трамп схильні недооцінювати або навіть зневажати Європу. Виходячи з цієї позиції, європейці повинні мати справу з *fait accompli* у вигляді 28 пунктів, не виглядаючи при цьому противниками миру або ображеними.

Проблема полягає в непередбачуваності американського президента, який водночас відіграє ключову роль у укладенні миру. Невдача 28 пунктів як шляху до миру або навіть їх переведення в упорядкований, але повільний бюрократичний процес може призвести, як побоюються, до того, що Трамп кине все на самоплив. Доля України тоді повністю залишиться в руках Європи, а в найцинічнішому варіанті економічні відносини США з Росією все одно відновляться. Таким чином, будуть втрачені ключові важелі для забезпечення безпечного майбутнього України. Зрештою, активна участь США в мирному процесі принаймні збільшує ймовірність того, що Росія буде дотримуватися домовленостей. Якщо говорити конкретно, то американські гарантії безпеки в Москві будуть сприйняті інакше, ніж європейські, а санкції будуть набагато болючішими, якщо вони поширюватимуться і на торгівлю з США.

*Такий формат
«човникової
дипломатії» на очах у
громадськості є для
Путіна практично
ідеальним*

Як же розвиватиметься ситуація далі? Робота над дизайн-проектом триває: не тільки у вихідні дні в Женеві, але й найближчими днями переговори між США і Україною будуть посилені. Такий формат «човникової» дипломатії на очах у громадськості є для Путіна практично ідеальним. Він може спокійно проаналізувати позиції окремих гравців і насамперед співвідношення сил у вирішальному місці – Вашингтоні. Він дав зрозуміти, що, хоча й відкритий для світу, але

також може без проблем продовжувати війну, адже він бачить себе на шляху до перемоги.

Європі ж не так комфортно. Парадоксально, але досі вона покладалася на те, що Дональд Трамп буде вести переговори від її імені. Таким чином, європейці фактично вибирають між трьома поганими варіантами.

Перший – продовжувати довіряти Трампу і сподіватися, що все-таки вдасться якимось чином відстояти свої позиції у Вашингтоні. Ймовірний результат – Європа платить, США заробляють, Україна отримує недостатню безпеку – став би подарунком для європейських популістів.

Другий варіант – призначити спеціального європейського посланця, який безпосередньо представлятиме європейські інтереси в усіх подальших переговорах. Однак для цього необхідно якомога швидше – і, ймовірно, в ході запеклих внутрішніх дебатів – визначити, чого насправді хоче досягти Європа. Адже час, про який говорив міністр закордонних справ Вадефуль, майже минув.

Третій варіант для Європи – саботувати 28 пунктів, щоб запобігти миру, який з європейської точки зору є несправедливим.

Прямі наслідки європейських рішень доведеться нести Україні. Адже навіть якщо 28 пунктів піддаються гострій і цілком обґрунтованій критиці, вони все ж є на даний момент найсерйознішою і реалістичною спробою закінчити війну і при цьому зберегти суверенітет України.

Крістос Каціоуліс

Відень

Крістос Каціоуліс (Christos Katsioulis) керує Регіональним офісом "За співпрацю та мир" представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта (FES) у Відні. До того він працював в Лондоні, Афінах та Брюсселі, а також упродовж п'яти років був експертом з питань зовнішньої політики й

політики безпеки відділу Аналізу міжнародної політики Фонду. Вивчав політологію та історію в університетах у Трірі та в Салоніках.

